

ДО ПИТАННЯ ПРО МОРАЛЬНО-ВИХОВНІ МОЖЛИВОСТІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Кардинальні зміни в усіх сферах життя держави на початку ХХІ століття передбачають реформування освіти на принципах демократизації, гуманізації та національної спрямованості. Згідно з «Концепцією національного виховання студентської молоді» (2009) принципи гуманізму мають бути провідними у роботі викладача, адже їх практична реалізація створює умови для виховання таких гуманних якостей підростаючого покоління, як щирість, людяність, доброзичливість, милосердя.

Однак, розвиток моральних якостей майбутніх педагогів-музикантів є завданням не лише педагогіки, а й мистецтва, зокрема музики, яка особливим чином впливає на підсвідомість людини, її емоційно-чуттєву сферу. Будучи гуманною за своєю природою, музика надихає особистість на сприймання більш високої системи цінностей, які засвоюються переживанням, а не логічним розумінням та запам'ятовуванням. Цю ідею розробляли і продовжують розробляти у своїх працях учені, спеціалісти в галузі естетичного виховання В. Шацька, Д. Кабалевський, Н. Ветлугіна, А. Канеман, А. Хрипкова, О. Ростовський, О. Щолокова та інші. В їхніх роботах музична культура особистості розглядається як запорука морального та естетичного розвитку, який, у свою чергу, породжує цілісні морально-естетичні і гуманні якості особистості.

Морально-виховні можливості музики привернули до себе увагу суспільства багато століть тому. Мистецтву навчали ще в Давньому Єгипті. На папірусах, фресках, рельєфах, що збереглися, можна побачити зображення танцівників і музикантів на святах і розвагах. В єгипетських храмах звучав хорівий і сольний спів, придворні ритуали супроводжувалися інструментальною музикою.

У давньому Китаї музика вважалася важливим і впливовим засобом виховання громадян держави. Зміст навчання у школах передбачав оволодіння такими знаннями: мистецтвом «Лю-і», етикетом, письмом, лічбою, музикою, стрільбою з лука, керуванням колісницею. Конфуцій та його послідовник Сюнь-Цзі вважали, що музика глибоко входить у свідомість людини, швидко змінює її, тому предки передбачливо творили музику гарну, мужню, гармонійну, милозвучну.

В Індії було створено найдавнішу у світі систему нотного запису. Кожна з семи нот гами відображала певний емоційний стан. Унікальним явищем в історії мистецтва є віршована теорія музики в одній із священних книг. А слово «музика» («сангіт» з індійської) – означає «єдність співу, інструментальної музики і танцю».

Серед давньогрецьких мислителів, які надавали важливого значення музиці у процесі виховання особистості слід згадати Аристотеля. Вчений

вважав, що в ній знаходяться зародки моральних станів і тому музика повинна бути обов'язковим предметом навчання і виховання. Вчення Аристотеля про катарсис були першими ідеями про своєрідність духовної «користі» музики. Платон і Аристотель дотримувалися думки, за якої естетичне і моральне виховання є свідченням гармонії, а її реальні вияви видно у граматиці, математиці, астрономії, спорті тощо. У школах кіфаристів учням надавали літературну освіту, здійснювали естетичне виховання. Ідея «калакагатії» (гармонійного розвитку особистості, у якому зміст виховання спрямовувався на досягнення фізичної і духовної досконалості) вперше з'явилася в Афінах. У вихованні дітей навчання музики приділялося багато уваги. Загалом давньогрецька музика поєднувала вірші, спів, інструментальний супровід і танець.

В епоху Римської імперії були спроби створити культуру, гідну величі самого Риму. Це справляло відчутний вплив на духовність суспільства, часто позбавляючи мистецтво геніальної краси і людської невимушеності, якими відзначався художній геній Еллади. У римському мистецтві поступово з'явилося прагнення до індивідуальності. Мораль втратила риси суворості і все більше розглядалася як співчуття, милосердя і жалість. У ній з'явився мотив любові, роздуми про її втілення у жорстокому світі.

Державна доктрина прославлення християнської монархії, культ візантійського імператора як верховного владика християнського світу мали великий вплив на всю систему суспільного і культурного життя, розвиток філософії, літератури, естетичних поглядів, мистецтва. У візантійському храмі поєдналися всі види мистецтв – архітектура, живопис, музика. Варто зазначити, що візантійська культура мала великий вплив на формування культури Київської Русі.

Коли розглядаємо риси, притаманні моральності українського народу, то насамперед виокремлюємо такі, як любов до рідної землі та мови; працелюбність; повага до батьків і рідних; шанобливе ставлення до природи, обрядів та звичаїв; розуміння дійсності не стільки мисленням, скільки «серцем»; віра в щастя у звичайному житті; здатність «пропускати» загальноприйняті цінності крізь особистий життєвий досвід в пошуках «правди», сенсу, мети власного життя; терпимість, толерантність та діалогічність. У народній фольклорній спадщині прославлялися праця і мужність людей, їхній допитливий і глибокий розум, відображалися багатства природи, видатні події з історії країни і народу. За допомогою народних творів передавався досвід виховання дітей, поширювалася народна педагогіка.

Отже, одним з важливих факторів впливу на формування моральних якостей особистості є музика як специфічний вид мистецтва, що, впливаючи на підсвідомість, викликає в людині ті ж самі переживання, які автор намагався змалювати у своїх творах. Таким чином, за допомогою музичних творів, в яких виражається гідність, повага, доброта, любов до

людини, можна здійснювати виховний вплив на особистість.

Список використаних джерел:

1. Етика : навчальний посібник / [В. О. Лозовой, М. І. Панов, О. А. Стасевська та ін.] – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 224 с.
2. Кузнецова О. А. Тенденции преемственности музыкального обучения Харьковщины XIX–XX столетий / О. А. Кузнецова // Професійні проблеми педагога-піаніста. – К., 1996. – С. 57–63.
3. Масол Л. М. Мистецтво / Л. М. Масол. – К. : Генеза, 2006. – 46 с.
4. Михеева Л. Музыкальный словарь в рассказах / Л. Михеева. – М. : Советский композитор, 1988. – 176 с.